

Índex

La cuina del llibre	5
-------------------------------	---

I. Mapes i estratègies

1. Barcelona en la <i>glocalització</i>	13
2. Ciutat del coneixement o la captura del saber social	27
3. Enderrocs i remodelacions per a la productivitat del territori	41
4. Concertar estratègies publicoprivades per a la «governança» de la ciutat metropolitana	55
5. Les Barcelones allotjades entre luxes i desallotjaments. Apunts sobre la precarització social i les noves formes de segregació	69
6. Barcelona marca registrada i banderí del ciutadanisme	83
7. Apunts urbans: algunes reflexions a propòsit de la conflictivitat a la metròpoli	97

II. Peces

8. Ciutat de vendes, benestar de pagament. De les polítiques socials al comerç dels serveis.	113
9. Especulació del sòl i l'habitatge a la metròpolis. «Alquilo habitación, también tengo literas en salón»	125
10. Migracions: reservat el dret d'admissió	139
11. Las penalitats del malestar: control i criminalització de la pobresa i les dissidències	153
12. Cultura-mercaderia i populisme cultural per a turistes i «parroquians-clients»	167
13. Accions en la participació. La cotització del consens i la mediació per a la pau social	179
14. Paraules i fòrums del des(ordre) urbà	193
15. La sostenibilitat: entre el rentat de cara i els negocis verds	205

III. Operacions

16. Pla Delta: un <i>masterplan</i> aeroportuari per la Porta Sud	219
17. L'estació de La Sagrera: les altes velocitats dels negocis	233
18. Tram (pa'l) Baix: el cavall de ferro de l'especulació	243
19. L'Hospitalet: un nou districte per Barcelona	253
20. El 22@ i el seu traster, La Mina	261
21. Forum 2004: unes segones Olimpíades de l'especulació	269
22. Collserola a Barcelona: història d'un desencontre	279
23. Torrebonica, un camp de golf al Vallès. Noves infraestructures per a la Gran Barcelona	289
24. El Raval: les fal·làcies de la rehabilitació o l'actuació anestesista de l'Ajuntament	297
25. Un forat de la vergonya al Casc Antic de Barcelona	309
26. Trinitat: plans comunitaris per cogestionar la perifèria	319
 Epíleg: Reflexions obertes des de les altres barcelones	327
 Annexes: Grans projectes per a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) 343	
La Regió Metropolitana de Barcelona	344

La cuina del llibre

Acabades les festes de la Mercè una idea comença a circular per Virus: igual valdria la pena posar-se en un llibre per entrar a fons contra la Barcelona que no suportem. Al poc temps, propagat el bacil de l'aventura, es van intercanviar unes primeres i ràpides pluges d'idees. D'immediat i per ser «una mica operatius i evitar començar de zero» (com diria un correu), aquelles notes es van traspasar a format d'esquema provisional amb el propòsit de sospesar «entre afins i simpatitzants» l'oportunitat de l'edició del llibre. Després dels avisos i les sol·licituds per l'intempestiu encàrrec, nou persones es van trobar en un bar, a mitjans d'octubre, per veure el què, i allà enmig de molt de soroll, la proposta d'un llibre col·lectiu amb poc temps —massa poc temps— es tira cap endavant.

A més d'assumir que caldrà un ritme frenètic, es decideix que per davant de tot s'haurà de prioritzar la idea de text conjunt i amb un tarannà de clara, tot i que diversa, confrontació al Model Barcelona. D'alguna manera, es parteix del fet que Barcelona i la seva àrea metropolitana han patit importants transformacions, que responen a un projecte capitalista de reordenació de la ciutat, gestat al marge de les persones que hi viuen. Érem conscients que aquest model de ciutat ha generat certes —poques— resistències, però que aquestes resistències moltes vegades actuen de manera aïllada i se centren en qüestions concretes deslligades del marc que les provoca; igual que aïllats —en el sentit de parcials i localistes— ens semblàvem les no gaires anàlisis o cròniques que aquestes oposicions han generat entre la pròpia gent involucrada. Les preguntes de les quals partíem eren, doncs: què tenen en comú totes aquestes lluites? Per què una transformació d'una envergadura tan gran i amb efectes tan negatius, no només no generava més resistències, sinó que gaudia d'un aparent elevat nivell de consens social? Quines són les premisses d'aquest model d'organització i gestió de la ciutat metropolitana? Ens semblava important, doncs, l'elaboració d'un llibre que superés l'anàlisi local per endinsar-se precisament en el rerefons comú que permet entendre la veritable dimensió d'aquest model de ciutat: la gran Barce-

lona transforma els territoris metropolitans com projecció del domini capitalista, arrasant amb tota idea i pràctica de la ciutat entesa com un lloc per viure no regit per qualitats de vida o benestar social inseparables de les targetes de la solvència econòmica, ja que els seus espais sotmesos a la lògica de la mercaderia es brinden als interessos privats, ben assistits o consorciats amb els gestors de les maquinàries estatals.

Des d'aquesta perspectiva, es trama una obra en la qual es considera bàsic anteposar la rellevància de les problemàtiques a abordar abans que les firmes —individuals o col·lectives— disposades a l'escriptura, que no caldria cenyir-se exclusivament als condicionants de les conjuntures —pel cas del Fòrum 2004— i que el criteri genèric de les aportacions hauria de ser l'anàlisi rigorosa més que el discurs o la consigna. Es proposa també que fora preferible aprofundir en les qüestions, encara que això representés fugir de les respostes fàcils i banals, i gosar deixar obertes preguntes per posteriors incursions. En cap moment es pretén fabricar un «manual» per les altres barcelones rebels ni tampoc un recopilatori d'arreglades circumstàncies. Compartim altres premisses: tot exercici de crítica pràctica —que és el que ens proposem— no pot prescindir de les pertinents dosis d'autocrítica.

Acordem, a la fi, provar de muntar una caixa d'eines «inacabada» —perquè no hem pogut ni volíem arribar a tot, donat que una anàlisi com la que hem fet mai es pot donar per acabada ni moure's en el parany de les exhaustivitats impossibles— per tal que pugui ser utilitzada per cada persona o col·lectiu segons la seva voluntat i les seves necessitats. La seva perspectiva consisteix a aportar materials per desentranyar les lògiques espacials de les accions socials, aterrant en els territoris d'aquesta metròpoli-empresa que ha esdevingut Barcelona. I no per caprici, o com a cas rellevant —que també—, sinó pel simple fet que per ella discorren les nostres passes i veus o silencis, els nostres somnis i malsons. Les claus consisteixen en endinsar-se en les seves actualitats, en les més visibles però també en les invisibilitzades, plantejant com ancoratge analític que la Barcelona real supera sobrerament els enclavaments privilegiats de la ciutat i que també s'estén més enllà dels límits del municipi; i que aquesta realitat metropolitana, tot i amb les seves singularitats, només pot ser llegida en els contextos i subordinacions del món globalitzat de la societat capitalitzada.

LA RECEPTE DEL LLIBRE

Per desarmar el model Barcelona, i desmarcar-nos de la seva marca registrada, articulem un esquema del llibre que, ordenat en tres blocs, amb els respectius capítols, intenta que cada una de les seves peces encaixi en el trencaclosques, remetent totes elles, d'alguna manera, a una lectura complementària. Conformat aquest «conjunt dispersiu

obert» es va procedir després per aproximacions diferents. Al primer bloc, «Mapes i estratègies», li correspon aixecar un mapa de les grans línies que defineixen, amb traç gruixut, l'actual estat de la metròpoli: qui i com governa a la metròpoli, quines estratègies territorials —amb relatiu marge d'autonomia— es dissenyen, quines són les seves traduccions espacials i els seus efectes sobre els llocs i maneres de viure de la gent; aquestes són les qüestions que s'afronten per respondre al marcapassos de l'economia política que regeix a les metròpolis i que (re)modela, en conseqüència, Barcelona.

En el segon bloc, «Peces», es diseccionen certes polítiques o règims de pràctiques socioterritorials que s'estan desplegant per apuntalar aquest ordre urbà capitalista que combina l'objectiu d'impulsar el creixement econòmic —l'acumulació de capital— amb l'aprofundiment de la governabilitat social —per aconseguir uns espais pacificats, on la conflictivitat només es contempla si serveix per engreixar i edulcorar la màquina urbana—, a costa, això sí, d'esborrar qualsevol mostra d'antagonisme.

Aquesta metròpoli mobilitzada a favor de la pau social, amb una ciutadania entusiasmada en la col·laboració, és la situació adient per afavorir els negocis d'uns pocs davant les necessitats i aspiracions de molts altres, i això és el que s'aborda més en detall a les «Operacions» que s'analitzen al darrer bloc. No obstant, rera aquestes mostres puntejades per la seva significativitat es reflexa no només que amb elles s'accentua la crisi social a la metròpoli dels prodigis, sinó que les resistències, silenciades o no, latents o manifestes, campen per uns escenaris urbans que són, malgrat tot, molt més que decorat, negoci i especulació.

TEMPS DE COCCIÓ

Ens donem de novembre a març per muntar els textos del llibre. Per aquest motiu, a la primera trobada ja es va assumir que la coordinació constant seria un imponderable; l'altre, les urgències. Aquella mateixa nit es van distribuir alguns capítols de l'esquema retocat i ampliat, mentre que per cobrir els forats es pensa en qui tindria temps o ganes d'implicar-se en un projecte d'aquesta envergadura i amb aquests terminis. Fins a final d'any, proliferen els contactes per a aconseguir els «sí» necessaris (en aquest temps, però, també ens sacsegen els contratemps de qui «baixa del tren», per raons diverses, a la primera o més endavant amb el tren a tota marxa), la discussió de l'esquema continua i s'avança en el perfil concret dels capítols. L'ajut de la llista de correu que s'engega ens facilita que només començar el 2004 ens poguem reunir —aquest cop més de vint persones— per posar-nos les piles: abans de la Setmana Santa 29 capítols havien d'estar escrits, que finalment —per les circumstàncies abans citades— es reduïrien a 26.

LA GUARNICIÓ

Les presses inicials i els ritmes de cadascú no van ajudar gaire a la discussió col·lectiva dels textos, tot i que una de les bases de l'estructura del llibre —ambiciosa, certament, però no per això menys útil— fou precisament la de tenir com a referència la resta de capítols, donat que, d'alguna manera, tots els capítols tenen a veure entre ells, toquen temes comuns, però de manera complementària o des de perspectives diferents. Calia evitar reiteracions d'un capítol a un altre, intentant respectar les diferents sensibilitats dins d'una línia comuna; i no sempre va resultar senzill. El mitjà previst fou la llista de correu, però fou als coordinadors a qui va correspondre la feixuga tasca d'adequar els textos —prèvia discussió a varies bandes— als principis generals, suplint o complementant el que —amb el temps disponible— no s'havia pogut resoldre a nivell col·lectiu, si bé han sigut sempre els signants dels capítols els darrers en rubricar les seves paraules.

Un altre element amb el qual ens vam haver d'enfrontar des de l'inici van ser les ganes que molta gent manifestava per incloure en els seus textos reflexions sobre possibilitats de resistències a aquest model de ciutat capitalista —és a dir, de quines parles es tindrien que dotar o fer servir les altres barcelones— i balanços de les mostres en què aquestes s'havien expressat, ja sigui mitjançant les veus de les mobilitzacions col·lectives, d'un o altre caire, o les resignacions de les queixes o els silencis, o inclús qüestionant els marges practicables avui dia per unes lluites socials massives i amb trets antagonistes, o...

No era ni és aquest l'objectiu del llibre —potser el d'un altre futur—, però ens va semblar oportú plantejar un espai de discussió i trobada que, a manera de preguntes i respostes obertes, permetés mostrar les sensibilitats i les perspectives, les coincidències i les distàncies, que uneixen o separen les persones que hem participat en aquest llibre. Així, un lloc de trobada important ha resultat ser l'epíleg, un text fruit d'un debat que es va celebrar el 16 d'abril entre tota la gent que ha participat (i que va poder assistir) en el llibre, i que a més de llançar algunes idees a l'aire, esperem que serveixi per embastar altres complicitats futures contra «la Barcelona dels seus somnis», que són els nostres malsons, parafrasejant la cèlebre pintada.

Per cert a la Unió Temporal d'Escribes, amb la que firmem aquest llibre, ens hem confabulat directament més de trenta persones, ens han ajudat o discutit les versions dels textos alguna gent més, i a la feina de la traducció també hem rebut fraternals cops de mà.

EL COMPTE, SI US PLAU

Al final d'aquest trajecte, darrera de tantes lletres i alguns números, només sabem la Barcelona que no volem —el seu model, la seva marca registrada, aquest model capitalista que marca les nostres vides—, però també sabem que estem en la baralla col·lectiva per rehabilitar la ciutat, per fer-la nostra entre i per la gent, arrencant espais i temps a l'avarícia i a la hipocresia.

Doncs això, ens veiem i en parlem.*

PePa (els coordinadors)

* A més de trobar-nos al carrer o a altres espais comuns, després que aparegui aquest llibre es posarà en marxa una pàgina web (www.barcelonamarcaregistrada.com) que permetrà despenjar els textos que formen aquest llibre, incorporar comentaris (directament a la pàgina o a través d'una adreça de correu electrònic: ute@barcelonamarcaregistrada.com), polir o subministrar informacions, afegir anàlisis, etc.